

Пазинич Т.А. Щодо проблем розслідування злочинів, пов'язаних із введенням в обіг творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію // Протидія проявам тероризму, сепаратизму, екстремізму та нелегальній міграції в сучасних умовах: стан, проблеми та перспективи : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 28 жовт. 2016 р.). – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016, с. 219-221; 356 с.

Тетяна Анатоліївна Пазинич

Доцент кафедри криміналістики та судової експертології,
факультету №1, Харківського національного університету внутрішніх справ,
к.ю.н., доцент.

ЩОДО ПРОБЛЕМ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПОВ'ЯЗАНИХ З ВВЕДЕННЯМ В ОБІГ ТВОРІВ, ЩО ПРОПАГУЮТЬ КУЛЬТ НАСИЛЬСТВА І ЖОРСТОКОСТІ, РАСОВУ, НАЦІОНАЛЬНУ ЧИ РЕЛІГІЙНУ НЕТЕРПИМІСТЬ ТА ДИСКРИМІНАЦІЮ

Наша держава зараз переживає дуже складний період становлення. Фактичні умови ведення війни з сусідньою державою, політичне протистояння, реформування сфер державного контролю і регулювання, правоохоронної діяльності, зниження доходів багатьох громадян на фоні стрімкого росту цін – все це впливає на стан і настрої суспільства. Зараз спостерігається тенденція падіння морально-етичних, духовних цінностей, деформуються моральні засади суспільства, частіше спостерігаються прояви нетерпимості, жорстокості і агресії в соціумі. Треба зазначити, що цьому явищу сприяють некоректна інформація, що подається через ЗМІ, прямі призови і пропаганда жорстокості, бездуховності, насильства, разом із послабленням контролю з боку органів виконавчої влади, закладів освіти і культури, бездіяльність інколи й правоохоронних органів.

Основним напрямом державного контролю за засобами масової інформації є регулювання обігу матеріалів, що містять елементи пропаганди та

негативно впливають на суспільну мораль. В рамках цього контролю встановлена заборона обігу продукції, що за своїм змістом несе небезпеку нормальному розвитку суспільства.

Так, статтею 300 Кримінального кодексу України передбачена відповідальність за ввезення в Україну творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію, з метою збуту чи розповсюдження або їх виготовлення, зберігання, перевезення чи інше переміщення з тією самою метою або їх збут чи розповсюдження, а також примушування до участі в їх створенні, а також за ті самі дії щодо кіно- та відеопродукції, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію, а також збут неповнолітнім чи розповсюдження серед них творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію.

Статистичні дані Департаменту інформаційних технологій МВС України свідчать про реєстрацію досить невеликої частки досліджуваної категорії злочинів, але це не відображає дійсної картини їх вчинення. Більшість цих фактів залишається поза статистикою у зв'язку із складністю виявлення, а майже третина проваджень, що відкриваються, розсипаються за недостатністю доказів. Так, за період 2013-2016 року таких фактів зареєстровано 322, і тільки 225 з них мали доказову перспективу і були направлені в суд з обвинувальними актами.

Розслідування вказаної категорії кримінальних правопорушень дуже специфічне, і доказування наявності складу злочину у діях зловмисників пов'язане із низкою труднощів. Ці труднощі пов'язані із конкретними факторами, на які хотілось би звернути окрему увагу.

По-перше, предмет представленої категорії злочинів особливий, адже це не певний визначений перелік матеріальних об'єктів, а, як встановлено законом - будь-які твори (друкована продукція, кінофільми, відеофільми, фото- і відеозаписи, комп'ютерні програми та інші носії інформації), зміст яких

містить пропаганду культу насильства і жорстокості, дискримінації і нетерпимого ставлення до груп меншин, тобто прославляють застосування грубої сили, жорстокість, розправи і знущання над людьми, застосування катувань, жорстоких способів вбивств тощо. Відповідно якість доказування залежить від вміння слідчого швидко орієнтуватись у тому, які саме об'єкти підлягають вилученню і який порядок подальшої роботи з ними.

По-друге, реєстрація і відкриття кримінальних проваджень за фактами вчинення таких злочинів, пов'язані із необхідністю попередньої експертної оцінки матеріалів пропаганди (друкованих видань, кінострічок), текстів публічних виступів (в засобах масової інформації, на зібраннях, концертах тощо). Відповідно, слідчі повинні чітко знати, які експертизи необхідно призначити для отримання висновків щодо оцінки висловлювань, символіки, як таких, що розпалюють ворожнечу, розбрат або принижують певні меншини. Слід зазначити, що експертні дослідження вилучених творів і матеріалів не проводяться в звичайних експертних установах. Для вирішення питань щодо їх змісту необхідні спеціалісти таких галузей знань, як лінгвістика, політологія, релігієзнавство, історія, культурознавство та інші. Очевидно, що виникає й питання щодо визначення статусу експертних досліджень, які проводяться фактично до відкриття кримінального провадження. Чи можуть виступати доказами висновки таких експертиз? Воно залишається відкритим.

По-третє, слідчий після встановлення наявності складу злочину повинен вміти правильно визначати перелік об'єктів, що відносяться до знарядь і засобів вчинення правопорушення, а також вміти їх кваліфіковано описувати, пакувати і вилучати. А це досить специфічні об'єкти, зокрема цифрова техніка (фотоапарати, відеокамери, веб-камери), комп'ютери та спеціальне програмне забезпечення, за допомогою якого здійснюється фото- або відеомонтаж, накладання музичного супроводу, тексту перекладу), копіювальна та множильна техніка (сканери, ксерокси), техніка для друку (принтери), пишучі прилади (CD-ROM, DVD, аудіо-, відеомагнітофони) та інші.

Підводячи підсумок вищезазначеному, слід наголосити, що представлені висновки не відображають звісно всіх проблем і специфіки розслідування злочинів пов'язаних із ввезенням, виготовленням і розповсюдженням творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію, але вони можуть бути одним з кроків у формуванні напрямку дослідження цієї тематики.